

ויש מתירין לצוד הפרעוש אפילו מעל חלוקו מבחוץ, כיון שהחלוק הוא סמוך לבשר ואפשר שיבא הפרעוש משם לבשר ויעקצנו. אבל אם אין לחוש שיעקצנו, כגון שהוא על בגד העליון מבחוץ - אסור לתפסו שם. אבל מותר להפילו מעליו על ידי ניעור.

ולענין הלכה, אם אפשר לו בקלות להפילו מעליו בלי נטילה ביד - יש לעשות כן אפילו אם הוא על חלוקו מבפנים. אבל אם קשה לו להפיל הפרעוש אם לא יטלנו ביד תחלה, הסומך על המקילין בדברי סופרים - לא הפסיד³⁴.

כד. צריך לזהר שלא לסגור תיבה או לסתום כלי שיש בו זבובים, שהרי הם ניצודים בסתימה וסגירה זו, שאף שאינו מתכוין כלל לצידה מכל מקום פסיק רישיה ולא ימות הוא, אלא יתן סכין או שום דבר בין הכיסוי לכלי בענין שיוכלו לצאת משם ולא יהיה פסיק רישיה.

ויש מקילין במקום שאם יפתח הכלי ליטול משם יברחו, שנמצא שאין כאן צידה כלל בכיסוי זה³⁵. ויש לסמוך על דבריהם לענין שאין צריך לדקדק ולעיין אם יש שם זבובים. ואף אם רואה בודאי שיש זבובים - מפריח מה שנראה לעיניו ודיו, ואין צריך לחפש שמא נשארו עוד זבובים, שכיון שהדבר ספק אם ישנן שם - אין כאן פסיק רישיה³⁶.

שחיטה

נטילת נשמה

כה. שחיטה היא מאבות מלאכות שהיתה במשכן באילים ותחשים³⁷.

כו. ולא שחיטה בלבד, אלא כל הנוטל נשמה לאחד מכל מיני חיה בהמה ועוף ודג ושרץ, בין בשחיטה בין בנחירה בין בהכאה - חייב³⁸.

מלאכה כמו שחיטה, וכן כתב מפורש בסעיף כ: "שבמשכן .. היתה נטילת נשמה .. באילים ותחשים וחלזון". ומה שהזכיר את האב בלשון שחיטה ולא בשם הכולל נטילת נשמה, נראה שהוא משום שעיקר נטילת נשמה במשכן הייתה ע"י שחיטה (באילים ותחשים משא"כ בחלזון). והתולדה שלה היא חניקה, כמו שכותב מיד

34. שוע"ר סי"ח.

35. ראה גם שוע"ר ס"ה.

36. שוע"ר ס"ד. והרי הוא בכלל ספק פסיק רישיה שמוטר (קו"א סי' רעז סק"א, עיין שם).

37. שוע"ר סי"ג.

38. שוע"ר שם. מלשון רבנו "ולא שחיטה בלבד וכו'", משמע שנטילת נשמה היא אב

כז. החונק את החי עד שימות - הרי זה תולדת שוחט. לפיכך, אם נטל דג מספל של מים והניחו עד שמת - חייב משום חונק, ולא עד שימות ממש, אלא כיון שיבש בו כסלע בין סנפיריו וכשנוגעין שם באצבע זב ריר משם ונמשך מן האצבע - חייב אף על פי שהחזירו למים אחר כך, מפני ששוב אינו יכול לחיות. ולכן צריך לזהר שלא לומר לנכרי להוציא דג מן החבית של מים, אף על פי שירא שימות שם³⁹.

מלאכה הצריכה לגופה

כח. לדעת האומרים שאין איסור מן התורה אלא במלאכה הצריכה לגופה, הנוטל נשמה - אינו חייב אלא אם כן צריך לגוף החי שהנשמה ניטלה ממנו או לעורו, או שצריך לדם היוצא ממנו ליתנו לפני כלבו. או שחובל באדם שהוא אויבו וחפץ הוא בדם היוצא ממנו שיראה נקמה באויביו. אבל ההורג נחש בשביל שלא יזיקנו - הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה, כיון שאין צריך לא לגוף הנחש ולא לדמו, ואינו הורגו אלא כדי להנצל מהזיקו⁴⁰.

רמשים שאינן פרים ורבים

כט. אין חייבין משום נטילת נשמה אלא על מיני בעלי חיים שהם פרים ורבים ונהוין מזכר ונקבה. אבל רמשים הנהוין מן הגללים ומן הפירות שהבאישו וכיוצא בהן, כגון תולעים של בשר וכתולעים שבתוך הקטנית - ההורגן פטור⁴¹, מפני שבמשכן לא היתה נטילת נשמה אלא באילים ותחשים וחלזון שהם פרים ורבים ונהוין מזכר ונקבה⁴².

ל. פרעוש שהיא שחורה הקופצת - יש בו משום נטילת נשמה⁴³ אף שהווייתו מן העפר ואינו פרה ורבה, לפי שכל המתהווה מן העפר - יש בו חיות כאלו פרה ורבה מזכר ונקבה, כי תחלת בריית בעלי חיים היתה מן העפר, כמו שכתוב⁴⁴: ויאמר אלהים תוצא הארץ וגו'⁴⁵.

בהמשך.

39. שוע"ר ס"ג.

40. שוע"ר ס"ז.

41. אבל אסור מדרבנן (משמעות לשון רבנו. וכן כתב בקצוה"ש סי' קכב ס"ג. וכן כתב הלחם משנה בדעת הרמב"ם הלי' שבת

פי"א ה"ב).

42. שוע"ר ס"כ.

43. משמע שחייב מן התורה.

44. בראשית א, כד.

45. שוע"ר ס"כ.

אבל כינה שהיא לבנה הרוחשת - מותר להורגה בשבת, מפני שהיא מן הזיעה⁴⁶.

לא. המפלה בגדיו מכנים - אסור להורגן בידיו, שכיון שמפלה בגדיו חוששין שמא ימצא גם כן פרעושים ויהרגם, אלא מוללן באצבעותיו וזורקן אפילו למים⁴⁷. אבל המפלה ראשו - מותר להרוג הכנים בידיו, מפני שאין פרעושים מצויין בראש⁴⁸.

במקום פיקוח נפש

לב. כל חיה ורמש שהן נושכין וממיתין ודאי, כגון נחשים השרפים וכלב שוטה וכל כיוצא בהם - מותר להורגם בשבת אפילו אינן רצין אחריו כלל, מפני שיש פיקוח נפש בהריגתן כי שמא ימיתו שום אדם מישראל, וכל ספק נפשות דוחה את השבת אפילו במלאכה גמורה של תורה, אף להאומרים שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייבים עליה מן התורה⁴⁹.

לג. מיני חיה ורמש שיש בנשיכתן ספק נפשות שלפעמים הן ממיתין ולפעמים אין ממיתין - התירו להרוג אם רצין אחריו. ואם אין רצין אחריו - צריך לשנות בהריגתן, והיינו לדרום עליהם לפי תומו⁵⁰.

במקום היזק הגוף

לד. שאר מזיקין שבודאי אין ממיתין בנשיכתן אלא שמזיקין את הגוף בלבד⁵¹, להאומרים שמלאכה שאינה צריכה לגופה אינה אסורה אלא מדברי סופרים, אם הם רצים אחריו - מותר להורגן, לפי שבמקום היזק הגוף לא גזרו. ואם אינן רצין עתה אחריו אלא שחושש על העתיד - אסור להרגם הריגה הניכרת שהיא נעשית במתכוין. אבל מותר לדרסה לפי תומו בהליכתו אפילו מתכוין להרוג, אם מראה עצמו כאילו הולך לו לפי תומו ואינו מכוין כלל להרוג, כיון שלא גזרו כלל

46. שוע"ר שם.

להקל בזה הוא משום שאין זה "פסיק

רישיה" שימותו במים, כי אפשר שיצאו מהמים.

48. שוע"ר ס"כ.

49. שוע"ר סכ"ב.

50. שוע"ר סכ"ב.

51. כגון נחשים ועקרבים במקומות שאין ממיתין לעולם בנשיכתן (שוע"ר סכ"ב).

47. בשוע"ר תיבות "אפילו למים" הן בסוגריים, ועל זה מציין רבנו: "מ"א, עיין בהרא"ש. וצע"ג". וראה בדה"ש שם סק"ו שאדה"ז הסתפק בדבר אם לפסוק בזה כהמג"א, בגלל הקושיא מהרא"ש, ולכן הכניסו בסוגריים, וראה שם בסוף שהביא מהשערי תשובה סקי"ד שסברת המג"א

במקום היוזק הגוף אפילו אין שם אלא חשש בעלמא, אלא שבוה הצריכו לשנות בהריגתן בכל מה שאפשר לשנות דהיינו להראות עצמו כאלו אינו מכוין להרגם. ולהאומרים שאפילו מלאכה שאינה צריכה לגופה חייבים עליה - אסור אפילו לדרסו ואפילו ריץ אחריו, שאין מחללים שבת במלאכה גמורה של תורה בשביל היוזק הגוף.

והעיקר כסברא הראשונה. ומכל מקום, כל בעל נפש - יש לו להחמיר על עצמו באיסור של תורה במקום שאפשר, דהיינו אם אין ריץ אחריו - אל ידרסנו אם אפשר לו להשמר ממנו ולהזהיר לאחרים שישמרו ממנו⁵².

ל.ה. ההורג בשבת שממית - צריך למחות בידו, שהרי אינה מזקת. ואף שיש לחוש שתפול לתוך המאכל - מכל מקום דבר שאינו מצוי הוא, וגם אפשר לכסות המאכלים, וגם אחת מאלף היא מסוכנת במאכל. וגם אם היה בה חשש סכנה - לא התירו אלא לדרוס לפי תומו⁵³.

במקום צער

ל.ו. פרעוש - אסור להרגו אפילו הוא על בשרו ועוקצו, שמשום צער בעלמא לא התירוהו אף להאומרים שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, הואיל ועיקרה מן התורה דהיינו אם צריך לגופה.

ואפילו למוללו באצבעותיו להתיש כחו שלא יחזור אליו - אסור, גזרה שמא יהרגנו⁵⁴.

בלא מתכוין

ל.ז. מיני רמשים שאינן מזיקין כגון נמלים וכיוצא בהם - אסור לדרסם אפילו אינו מתכוין להרגם אם הוא פסיק רישיה. וצריך לדקדק בהילוכו במקומות שהם מצויים⁵⁵.

— אסור, כי לפעמים לא יזהר ויזלף על הזבובים ממש וממיתם (בדה"ש סי' קכב סקי"א). אבל מותר לסוך את הגוף בחומר נוזלי המרחיק יתושים מהגוף שלא יעקצנו (בדה"ש סי' קלח סקל"א).
55. שוע"ר סכ"ב.

52. שוע"ר סכ"ב.

53. שוע"ר סכ"ג.

54. שוע"ר סי"ט. אלא יטלנו ויזרקנו, כדלעיל.

ואסור לרסס בחומר "קוטל חרקים" להרוג הזבובים או היתושים, והרי זה כמו שממיתם בידיו. ואפילו שלא כנגד הזבובים

חובל

ל.ח. נטילת נשמה שחייבין עליה לא עד שיטול נשמת כל החי, אלא אפילו נטל מקצת נשמה, כגון המוציא דם מאחד מאברי החי - חייב משום נטילת נשמה שבאותו מקום⁵⁶, כי⁵⁷ הדם הוא הנפש⁵⁸.

ל.ט. ולא עד שיצא דם ממש, אלא אפילו החובל באחד מאברי החי שיש להם עור המעכב הדם מלצאת, כגון אדם או בהמה וחיה או עופות או בשמנה שרצים האמורים בתורה, עד שנצרך הדם תחת העור - חייב אף על פי שלא יצא לחוץ, לפי שהיא חבורה שאינה חוזרת, שכיון שנצרך הדם תחת העור - שוב לא יוכל לחזור למקומו, אלא שהעור מעכבו מלצאת בחוץ, וחייב משום נטילת הדם שבאותו מקום⁵⁹.

אבל החובל בשאר שקצים ורמשים - אינו חייב עד שיצא מהן הדם ממקומו, אבל אם נצרך הדם ולא יצא - הרי זה חבורה החוזרת, שאילו היה נעקר הדם ממקומו היה יוצא לחוץ, כיון שאין לו עור המעכבו⁶⁰.

מ. אסור להוציא דם מהמכה, משום חובל⁶¹. ואסור לחוך שחין שמוציא דם, משום חובל⁶².

מופקד וכנוס כבתוך כלי - אין בזה איסור. ועפ"ז לכאורה דם צרור תחת העור הוא ג"כ כדם שהוא כנוס ומופקד בכלי, שהרי אינו מובלע בבשר, ומותר להוציאו. ועצ"ע. 60. שוע"ר סי"ג.

61. שוע"ר סי' שכח סנ"ג. 62. שוע"ר שם סל"ג. וכן אסור לקנח פצע פתוח אם יודע בודאות שעל ידי הקינוח יוציא דם, כיון שהוא פסיק רישיה (שם סל"ד). אבל דם שעל המכה מותר לרחצו במים כדי להעביר הדם מהמכה (שם סנ"ג). ואסור להניח על המכה דבר המושך דם וליחה משום מפרק, אע"פ שמושך מעצמו, מ"מ כיון שהוא מניחו שם כדי למשוך -

56. כאן כתב רבנו בפשיטות (כדעת רש"י ותוס' שבת עה, א ד"ה כי) שהמוציא דם חייב משום נטילת נשמה, אבל בסי' שכח סנ"ד ועוד (כדלקמן בסעיפים הבאים) כתב רבנו שיש אופנים בהוצאת דם שאסור משום מפרק (כדעת הרמב"ם הל' שבת פ"ח ה"ח).

57. דברים יב, כג.

58. שוע"ר סי"ד.

59. ויש לעיין בדם שהוא צרור תחת העור - האם מותר להוציאו בשבת? ולכאורה יש לדייק מדברי רבנו בסי' רפ ס"ג וסי' שכח סל"ג שאיסור חובל הוא דוקא בדם שהוא מובלע בתוך הבשר, אבל דם שהוא רק

מא. אסור למצוין בפיו דם מהמכה משום חובל⁶³. ולכן אסור למצוין דם שבין השינים⁶⁴.

מב. מותר ליטול את הקוץ במחט, ובלבד שיזהר בנמילת הקוץ שיטלנו שלא יוציא דם בודאי על ידי נמילתו, שיש בזה משום חובל. ואם אי אפשר להוציאו משם מבלי הוצאת דם - אסור להוציאו אף על פי שאינו מתכוין להוציא דם, כיון שהוא פסיק רישיה ולא ימות⁶⁵.

הרי זה כחובל ומפרק בידיו (שם סנ"ד). שלא.

63. שוע"ר שם סנ"ד. ואע"פ שהוא מפרק

כלאחר יד, מ"מ אסור מד"ס (שם). ובמילה

התירו משום הסכנה - ראה שוע"ר סי'

64. שוע"ר שם.

65. ע"פ שוע"ר סי' שח סל"ח.